İlhan Berk'e İki Yeni Kitabı Dolayısıyla Kimi Sorular

İnferno / İlhan Berk / 176 sayfa - Kanatlı At / İlhan Berk / 188 sayfa

Mustafa Irgat: *İsterseniz* İnferno*'yla başlayalım:* İnferno, *bir Cehennem-Kitap (yoksa "cehennet" mi?). Kaç katlı? Kaç kapılı? Görkemli bir resmigeçit aynı zamanda; adeta bir şenliknâme düzeni. Kimler, neler yok ki içinde; çeşit çeşit, cins cins, renk renk şairler, yazarlar, ressamlar... Bir Fellini filmindeyiz sanki. Ama dikkat ettim, kitabınızda hep kabul edilmiş "büyükler" sözkonusu. Sizi, pek kabul görmemiş "küçükler"in de ilgilendirdiğini bilerek, soruyorum: Başka bir çalışmada, sanattaki bu "küçükler"den, yani tam sınırda ölenlerden, "mavi melekler"den (örnekse Fikret Ürgüp), meczuplardan, buruşturulup atılanlardan, gelişebileceğini bildiği halde istediği gibi gelişemeyenlerden, engellenenlerden, kibarlık yüzünden hayatını yitirenlerden, canına kıyanlardan... söz etmeyi düşündünüz mü hiç?*

İlhan Berk: Sevgili Mustafa Irgat, 'Küçüklerden, sınırdakilerden söz etmediğimi söylüyorsun, insanlardan demek istiyorsan doğrudur; ama yalnız insanlar değildir sınırdakiler, atılmışlar, dışlanmışlar, gün yüzü görmemiş, dünyada olduklarına neredeyse inanmayacak kadar atılmış nesneler, şeyler var, onlardan söz edişimi, onların elinden tutuşumu nasıl yadsıyabiliyorsun; onları yoksa varlıklar olarak almıyor musun? *İnferno* sümüklüböcekler, karafatmalar, garip kuşlar, böcekler, otlar, yılanlarla doludur. Yoksa yalnız kat kat beyaz kâğıtlar, soylu soysuz nesneler, şeyler, ağaçlar, taşlar, sandalyeler cirit atar. Türk şiirinin dünyada nesneleri yalnız bırakmasının üstüne yoktur. Divan şiirini bir yana bırakırsak *büyük söz söylemek* merakından öteye gidememiştir. Nesneler bizim asıl dünyamızdır. Ben 'sessiz dünyayı' o yıkık, kimsesiz, adsız sansız dünyayı, dünya diye kabul eden biriyim. Bak onlara! Bizim insanımız horlamıştır, insandan saymamıştır şeyleri; bir kıyıya yığıp bırakmıştır. Korkmuştur bile varlıklarından. Her olağan nesne tansık yumağıdır. Onların hayatlarının kararmasına meydan vermemek bizim görevimizdir.

'Küçük' insanlara gelince, *Galata, Pera* serseriler, katiller, meczuplar, deliler, orospular, sıradan insanlar yatağıdır. Bir onları görürsün. Sokakların, evlerin, yolların, alanların da ancak sıradanları boy gösterir. Ezilenin yerindedir şairlerin çadırı da.

M.I.: *Son derece keyif aldım, okurken, düzeltisini yaparken kitabınızdan – Roland Barthes'in "Metnin Keyfi ya da Zevki" dediği şey yani.. İmdi, şairin mutsuzluğundan söz ediyorsunuz sürekli olarak. Peki, şiir genelde mutsuzluktur, diyelim (belki gerçekten de öyledir). Ama bana öyle geliyor ki,* İnferno*'yu yazarken epey keyif almışsınız, mutluluk duymuşsunuz (bu "mutluluk duygusu", "aşk duygusu" gibi sonlu olsa da). Şiirle düzyazı ya da düzyazı şiir (ben "şiirsel düzyazı" denmesinden de yanayım) arasındaki fark mı bu? Nedir? Bilmem yanılıyor muyum?*

İ.B.: Yalnız *İnferno*'yu değil her sözcüğü kullanırken keyif alıyorum, mutlu oluyorum elbet. Benim cehennem mutsuzluk dediğim anlaşılmamıştır. Cehennem kırksekiz saat yazmaktan başka birşey düşünmemek, dünyaya, bir yaprağa, bir su birikintisine yazmak, yalnız onun için bakmak, onun dışında dünyayı, dünya diye kabul etmemek, cehennem bu.

Şairlerin mutluluğuna gelince, yineleyeyim: Mutluluk nesine şairlerin! Gene, yineleyeyim: Ben mutluluk sözcüğüne *aşağılayıcı* bir anlam bulmuşumdur hep.

M.I.: *Aslında, siz de, "şiir-yazı-resim hayatınızda" isteyerek ya da istemeyerek bir* Persona*'lar galerisisiniz: Serüveninizde, en dipte, her zaman, hep tek bir şairin varlığı* (Persona) *hissedilse de, sanki üç, hatta belki dört ayrı şair yazıyor sanki.. Fernando Pessoa gibi apayrı tarzlarda yazan dört şair kimliği –*Persona'sı*– takma ismi kullansaydınız, taşısaydınız eğer, kendinizle ne kadar 'barışık' olurdunuz ('karışık' mı yoksa), olur muydunuz? Merak ediyorum.*

İ.B.: 'Dört şair kimliği'ne benim ustalık korkum diye bak. Sonra da bunun mizaçla'da bir ilgisi olduğunu hesaba katmanı isterim. Bir dogma değil yani. Korkunç bir hastalıktır ustalık. Yalnız şiirde ustalık sözkonusu değildir. Şiiri yaşatan acemiliktir. Dilin, yaşamın çocukluğuyla yazar şairler. Mizaca gelince, 'kırk türlü' bakma huyum vardır şiire. Bir 'anlatı doymazıyım' ben. Kendimle de barışık olduğumu söylememe olanak yok. Yıka yıka, hep yıka yıka geldim ben bu yere: Kendime karşı gele gele, Karşı çıka çıka!

M.I.: *Ve* Kanatlı At*'la devam edelim. Kitabınızın adı niçin* Kanatlı At *(Kanatlı At bildiğimiz Pegasos değil mi? Pegasos: Medusa'nın kanından doğma kanatlı at...).*

İ.B.: O elbet.

M.I.: *İlhan Berk, size bu kitabınızda, sözgelişi, nerdeyse elli kişi tarafından dünya kadar soru sorulmuş. Ya ben ne sorayım? Peki, hadi sorayım: Güneşin (biliyorsunuz bazen üç tanedir) altında yeni bir şey var mı? Bir resim, bir kitapceset, bir cinayet, bir aşk (aman karasevda uzak dursun!), bir yolculuk, bir kıyamet?*

İ.B.: Söylenmemiş bir şey kalmamıştır sözü çok su götürür. Hem yazmak "bir şey söylemekten çok, nasıl söylemeli?" sanatıdır. Dünyada ne kadar kitap varsa o kadar söyleme biçimi vardır. Biçem ise her şeydir. Bunu bilmek yeter (biçem her ne kadar şairlerin ölüm borusuysa da). Hem bir şey daha var? Gördük mü gördüğümüzü? Nesneleri gördüğümüzü söylemek çok zordur. Zordur çünkü bütün özellikleriyle göremeyiz nesneleri. Yazmak, belki de bunun içindir.

M.I.: *Size bu soruları hazırlarken, bir yandan* Kanatlı At*'ı yeniden tarıyordum; bir yandan da sinemacı Andrey Tarkovski'nin* Zaman Zaman İçinde *adlı Günlükler kitabını okuyordum. Ve o kitapta, sizi, sizin yapıtınızı çağrıştıran şu iki cümleyle karşılaştım: "Bir sanatçı, yeteneğiyle birlikte devamlı ve bitmek tükenmek bilmeyen yaratma arzusuyla diğerlerinden ayrılır" – Ve ikinci cümle: "Tek önemli şey ZAMAN içinde ZAMAN bulmak... Bu muazzam zor, fakat yapılmak zorunda" Siz de, bu cümlelerde, sizin ruhunuza yakın düşen kimi ipuçları, yakaladınız mı?*

İ.B.: (Zaman içinde zaman bulmak) 'Ben her zaman buldum diyebilirim, hiç olmazsa yarattım demeliyim. Zaman buldum çünkü, zamanı hem önüme koydum, hem tuttuğum işde onu öne sürdüm. Ben zamanları seçtim diyebilirim bütün yaşamım boyunca: Hep küçük işler yaparak, yalnız zaman kazanmak için çalıştım: Güzel işim için. Bir şair şairden başka bir şey olamaz, bu benim önümde hep durdu, hep onu gördüm.

